
03.12.08

**ORKEST
DE VOLHARDING**

BURENGERUCHT

—
CONCERTZAAL SCÈNE OP SCÈNE - 20.00

19.15 Inleiding door Maarten Beirens

CONCERTGEBOUW

BIO'S

In 1972 verzamelden componist Louis Andriessen en saxofonist Willem Breuker enkele musici uit de geïmproviseerde en de klassieke muziek, om Andriessens compositie *De Volharding* uit te voeren. Decennia later zijn de uitgangspunten van het Orkest De Volharding nog steeds actueel. De vaste bezetting van 13 musici en een dirigent zorgt voor een unieke klankkleur en -cultuur; het repertoire bestaat exclusief uit werken die speciaal voor het ensemble werden geschreven; en het muzikale resultaat laat zich moeilijk categoriseren. Dit grensoverschrijdende recept gaf Orkest De Volharding een baanbrekende functie in het muzikale veld.

Jussi Jaatinen studeerde viool en muziektheorie in Helsinki, en orkestdirectie in Nederland bij Jurjen Hempel, Ernst van Tiel en Jac van Steen. In 2005 leidde hij met uitstekend resultaat zijn afstudeerconcert met het Brabants Orkest. Naast het standaardrepertoire draagt Jaatinen de hedendaagse muziek een warm hart toe. Hij bracht dan ook talloze composities in première. Sinds 2006 dirigeert hij het Orkest De Volharding, het Utrechts Blazers Ensemble en het Domstad Jeugdorkest. Daarnaast doceert hij orkestdirectie in Utrecht.

Componist, dirigent en pianist Luc Brewaeyts studeerde compositie bij André Laporte, Franco Donatoni en Brian Ferneyhough. Zijn muziek kan omschreven worden als 'spectraal symfonisch' met (voornamelijk in recente werken) lyrische accenten. Hij heeft verschillende onderscheidingen op zijn naam, waaronder de Cultuurprijs 'Blanlin-Evart' van de K.U.Leuven voor zijn volledige oeuvre. Brewaeyts kreeg talloze (inter)nationale compositieopdrachten en werkte in residentie voor uiteenlopende kunstencentra en festivals. Voor Burengrucht met Orkest De Volharding opereerde hij als componist én gastprogrammatrice.

UITVOERDERS

ensemble

ORKEST DE VOLHARDING

dirigent

JUSSI JAATINEN

gastprogrammaticus

LUC BREWAEYS

PROGRAMMA

Luc Brewaeys (1959)

Some Persistences of Music (3 delen) (2008)
Wereldcreatie in opdracht van het Concertgebouw,
met de steun van de Vlaamse Gemeenschap

Michael Finnissy (1946)

Obrecht Motetten V (1991-1992)

Annelies Van Parys (1975)

Canzon (2008)

Frank Nuyts (1957)

X-raying ... my radio (4 delen) (2001-2008)

— Pauze —

Filip Rathé (1966)

Paixarinho (2008)

Robert Zuidam (1964)

Three Mechanisms (3 delen) (1989-1992)

In 1972 richtten de Nederlandse componist Louis Andriessen en saxofonist Willem Breuker het 'orkest' (want zo noemden ze zich) De Volharding op. Zij brachten muzikanten bij elkaar met een achtergrond in ofwel jazz ofwel klassieke muziek, maar allemaal met de flexibiliteit om beide werelden te verzoenen. Dat was immers het principe waar De Volharding voor stond: muziek maken die niet zomaar 'jazz' of 'avant-garde' of 'klassiek' was, maar die het beste van al die tradities kon verenigen. De Volharding wou immers doelbewust grenzen overschrijden, conventies doorbreken, de vaste orde in vraag stellen.

Minstens even belangrijk bij de oprichting van De Volharding was namelijk het sociaal-politieke kader. Amsterdam dreef in 1972 nog volop op het elan van mei 68 en De Volharding profileerde zich als muzikaal speerpunt van de linkse contestatie. Het is dan ook geen toeval dat De Volharding een soort van blaasorkest is, met een vrij specifieke bezetting. Aanvankelijk bestond het uit een piano plus telkens drie trompetten, trombones en saxofoons. Al gauw kwamen daar nog één fluit, een hoorn en een bas bij, tot op heden nog steeds de standaardbezetting van de groep. De luide, compromisloze sound van de koperblazers geeft de strijdbare aard van deze groep goed weer én is het ideale medium om zowel de jazz als de hedendaags-klassieke invloeden te laten versmelten.

Hoe anticonformistisch het vertrekpunt ook was, De Volharding slaagde er al snel in om een eigen stijl neer te zetten en een breed repertoire te ontwikkelen. De werken van dit concertprogramma gaan dan ook heel andere richtingen uit (met uitzondering van

Frank Nuyts, wiens muziek perfect de vermeniging van klassieke en niet-klassieke elementen deelt met de oorspronkelijke missie van De Volharding), hetzij naar de 'spectrale' verkenning van de klank (Brewaeyts, Van Parys), naar een intieme, introverte klankpoëzie (Rathé), of naar eigenzinnige echo's van de verre muziekgeschiedenis (Finnissy).

Met dit programma wilde De Volharding expliciet de kaart van de Vlaamse nieuwe muziek trekken: cultureel gezien de meest nabije burens, maar ten noorden van de Moerdijk nog veel te weinig bekend. De keuze viel op Luc Brewaeyts als centrale componist die hier dienst doet als Vlaams ankerpunt. Behalve met een nieuwe compositie van hemzelf mocht Brewaeyts het concertprogramma naar keuze invullen: nieuw werk van zijn ex-leerlinge Annelies Van Parys, van zijn collega's Filip Rathé en Frank Nuyts en een Brits werk, dat zijn goede vriend Michael Finnissy al jaren geleden voor De Volharding had geschreven. Ten slotte diept De Volharding ook *Three Mechanisms* van Robert Zuidam op uit hun repertoire.

Luc Brewaeyts houdt in het driedelige *Some Persistences of Music* vast aan zijn vertrouwde spectrale compositietechniek, een stroming waarvan de Franse componisten Gérard Grisey en Tristan Murail de grote pioniers waren, die vertrekt vanuit de fysieke eigenschappen van het boventoon-spectrum. Enige schalkse verwijzingen naar de sound van De Volharding zullen echter niet ontbreken. Brewaeyts heeft de ambitie om een van de delen te laten klinken als 'een Brewaeytsversie van een door Louis Andriessen gefilterde versie van [Grisey's] *Vortex Temporum*'.

Annelies Van Parys noemt *Canzon* een 'stiekem pianoconcerto'. Het werk is opgebouwd in ringstructuur rond het centrale deel en grijpt terug naar materiaal uit een vierstemmig Crucifixus van Claudio Monteverdi. In echte renaissance-traditie verschijnt dit als cantus firmus, vooral in de hoorn en occasioneel in parallelle intervallen verdubbeld door contrabas en fluit. Drie snelle delen bieden gedreven motoriek, onderbroken door twee lyrische intermezzi.

X-raying ... my radio van Frank Nuyts is zowel een eresaluut aan John Cage als aan De Volharding zelf. Nuyts paste Cage's toevalsprocessen toe op een dagelijkse uitzending van Studio Brussel en nam zo gedurende vier opeenvolgende dagen op hetzelfde ogenblik telkens 10 seconden muziek op. Daaruit haalde hij het basismateriaal: een stukje groove, een suggestie van een akkoordopeenvolging, een specifiek timbre, een ambiance. Die worden in een strakke, antiromantische partituur gegoten, die rechtsreeks aansluit bij de muzikale waarden waar De Volharding zijn reputatie aan dankt.

De *Obrecht Motetten V* van Michael Finnissy vormen het laatste werk uit een reeks van vijf composities die geïnspireerd zijn op de motetten *Salve Regina* en *Ave regina caelorum* van de Vlaamse polyfonist Jacob Obrecht. Finnissy haalt hiervoor het origineel grondig uit elkaar en construeert met de elementen die hij overhoudt een heel nieuw muzikaal discours.

Three Mechanisms vormt een driedelige studie, waarin Robert Zuidam een aantal ritmische mogelijkheden onderzoekt. In het eerste deel *Fishbone* staat het fenomeen

puls (of 'beat') centraal, waarbij verschillende pulsen tegelijk worden gecombineerd. Het melodische *Chant/Interlude* geeft een tegenwicht voor de intensiteit van de twee andere delen. In *Hex* worden de hevige ritmes gecombineerd met een voortdurende verandering van instrumentatie, zodat het evenzeer een studie in klankkleur wordt.

Om ten slotte de uitgepuurde, poëtische muziek van Paixarinho van Filip Rathé te beschrijven, beperken we ons tot de woorden van de componist:

'Onbewuste associaties genereren continu veranderende bewegingen in lichaam en geest.

Geheugen, toekomst van ons verleden. Het heden: nooit volledig en steeds vervagend.

Muziek opborrelend uit basale emotionele gestes, een onbegrijpelijk verhaal vertaald in klank en schijnbaar onomkeerbare tijd.

Associatie als bouwplan, gestes als steen, beweging in/is tijd.

Elk antwoord een vraag, elke uitdaging nóg een kans.

Of hoe de vogel in zijn kooi niet zingt uit vreugde maar uit woede, niet?

Verteert passie werkelijk of sleutelt ze aan schoonheid?

En dan Jacques Brel: Ne me quitte pas!

Maarten Beirens

ENSEMBLE

fluit

Jürgen van Hattum

hoorn

Joeri de Vente

saxofoon

Michiel van Dijk

Rutger van Otterloo

Frido ter Beek

trombone

Koen Kaptijn

Johan de Meij

bastrombone

Steven Verhelst

trompet

Bianca Egberts

Jeroen Jongeling

Anton Weeren

piano

Nora Mulder

contrabas/basgitaar

Sjeng Schupp

Jacob Obrecht en Michael Finnissy: old and new complexity

In 1988 verscheen in *Contact* (nr. 35) een artikel van de Engelse (in Australië levende) musicoloog Richard Toop onder de titel 'Four Facets of the New Complexity'. Voor het eerst werden daardoor de werken van die Engelse componisten (James Dillon, Chris Dench, Richard Barrett, Brian Ferneyhough en Michael Finnissy) die reageerden op de alomtegenwoordige oppervlakkige banaliteit en het 'moeilijke' als hun esthetisch principe huldigden, geëtiketteerd. Volgens Finnissy is alle kunst complex, zoals ook ieder menselijk wezen complex is. De benaming 'New Complexity' is misleidend. De complexiteit verandert voortdurend – trouwens een uiterst complex proces – maar is als dusdanig nooit nieuw. Denken we maar aan de 14e-eeuwse ars subtilior en de 15e- en 16e-eeuwse polyfonie.

Dat Finnissy inspiratie zocht in de complexe motetten van Jacob Obrecht, hoeft ons niet te verwonderen. Jacob Obrecht beheerste niet alleen alle mogelijke knepen van het contrapunt, maar werd al in zijn tijd als een echte vernieuwer beschouwd. Afhankelijk van de geraadpleegde bron werd Obrecht (Obrech, Hobrecht, Opprecht, Uberto, Hoberti of Oberti de Bergis) geboren omstreeks 1430, 1450/51, 1453 of 1457/58 te Utrecht, Bergen-op-Zoom, Brugge of Gent. Alle bronnen zijn het ongeveer eens over het feit dat hij werkzaam was te Bergen-op-Zoom, Utrecht, Brugge, Antwerpen, Cambrai en Ferrara, waar hij in 1505 overleed aan de gevolgen van de pest.

De vernieuwer Obrecht was een van die componisten voor wie traditie geen scheldwoord is. Zoals Gustav Mahler ooit zei, betekent traditie niet het aanbidden van de as, maar het uitdragen van het vuur. Prof. Charles van den Borren (*Geschiedenis van de muziek in de Nederlanden*) verwoordt dit 'uitdragen van het vuur' door Obrecht enigszins archaisch als volgt: 'Achter het behendig vakmanschap schuilt een gevoelige ziel, die bij machte is een sonore gestalte te geven aan de edelste, keurigste en allerdelicaatst ingeklede verzuchtingen van menselijken en bovenmenselijken aard. Er laait in dit dionysisch gemoed een vlam op, die met het krachtigste dynamisme melodie en harmonie doorgloeit.' Een 'vlam' die tot op vandaag componisten inspireert.

Johan Huys

Operation: Orfeo © Roberto Fortuna

IN DE KIJKER

wo 21.01.09 / 20.00 / Concertzaal

OPERATION: ORFEO / HOTEL PRO FORMA

Het Deense gezelschap Hotel Pro Forma opereert op het snijpunt van theater, opera, visuele kunst en muziek. Operation: Orfeo is een indrukwekkende interpretatie die de traditionele elementen uit de opera herschept. De mythe van Orpheus' dramat(urg)ische reis naar de onderwereld wordt vertaald in een ontroerende, hedendaagse beeldtaal en daagt uw gebruikelijke manier van kijken en luisteren uit in een spel van beweging, klank, licht en dimensies.

CONCERTGEBOUWCAFE

Geniet van een verwenkoffie, fingerfood of lunches à la carte in het Concertgebouwcafé. Beluister aan je tafel de cd-selectie als voor- of naproefje van een concert, of lees er een goed boek van het Concertgebouw. De cd's en boeken zijn bovendien ter plaatse te koop. Tijdelijke fototentoonstellingen komen goed tot hun recht in de hedendaagse architectuur van Robbrecht en Daem. U vindt dit rookvrije cultuurcafé op de benedenverdieping van het Concertgebouw.

tickets & info: www.concertgebouw.be / +32 70 22 33 02 / In&Uit, 't Zand 34, 8000 Brugge

DISCOVERY

DISCOVERYPAS
50 % KORTING VOOR JONGEREN

West-Vlaanderen

BRUGGE

DeMorgen
een open geest zoekt meer

Knack
weekend
FOCUS
www.knack.be

Klara

PORT AUTHORITY

ZEEBRUGGE

Electrabel

FLUXYS
EXCELLENCE IN GAS TECHNOLOGY

BOMBARDIER